

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No:1962/280

Karar No:1963/51

Karar Tarihi:6/3/1963

Resmi Gazete tarih/sayı:16.5.1963/11404

İtirazda bulunan : Zeytinburnu Asliye Ceza Mahkemesi.

İtirazın konusu : 3008 sayılı İş Kanununun grev hakkını yasaklayıcı 72 nci maddesinin Anayasa'nın 47 nci maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Olay : İstanbul Zeytinburnu C. Savcısı tarafından Zeytinburnu Kazlıçeşme Derbi Lâstik Fabrikası İşçi Mümessili Rıza Kuas ile on arkadaşı aleyhine grev yapma suçundan ötürü Türk Ceza Kanununun 64/1 ve 3008 sayılı İş Kanununun 72 nci maddesi delaletiyle 127/1 inci maddesi uyarınca cezalandırılmaları için aynı yer asliye ceza mahkemesine kamu dâvası açılmıştır.

Sanıklar müdafil, adı geçen Asliye Ceza Mahkemesinin 11/10/1962 günlü oturumunda, Anayasa'ya göre grevin serbest olduğunu, müvekkilleri hakkında uygulanması istenilen kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı bulunduğunu ileri sürmüştür.

C. Sacısı da 29/11/1962 günlü oturumda, 3008 sayılı İş Kanununun grev yasağı ile ilgili 72 nci maddesinin Anayasa'nın 47 nci maddesine aykırı olduğunu belirterek sanıklar müdafinin iddiasına katılmıştır.

Bu iddia üzerine Zeytinburnu Asliye Ceza Mahkemesi de, İş Kanununun 72 nci maddesinin Anayasa'nın 47 nci maddesi hükmüne aykırı olduğunu, hernekadar işbu 47 nci maddenin ikinci fıkrasında, grev hakkının kullanılmasının ve istisnalarının kanunla düzenleneceği yazılı bulunmuş ise de, böyle bir kanunun henüz yürürlüğe konulmamış olmasının grev hakkını mutlak olarak tanıyan Anayasa hükmü karşısında sanıklar hakkında İş Kanununun 127 nci maddesinin birinci fıkrasının uygulanmasına sebep teşkil edemeyeceğini belirterek, Anayasa'ya aykırılık itirazı konusunda bir karar verilmesi için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

İnceleme : Anayasa Mahkemesince İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi uyarınca yapılan ilk incelemede; başvuranın, Anayasa'nın 151 nci ve yukarıda anılan 44 sayılı kanunun 27 nci maddelerine uygun olduğu görüldüğünden esasın incelenmesine dair verilen 26/12/1962 günlü karar üzerine düzenlenen rapor, Zeytinburnu Asliye Ceza Mahkemesinin kararı ve ekleri kâğıtlarla İş Kanunu ve gerekçeleri, Anayasa'nın ilgili hükümleriyle Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu raporu ve görüşme tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Zeytinburnu Asliye Ceza Mahkemesi, lokavtı da yasaklayan 3008 sayılı İş Kanununun 72 nci maddesinin Anayasa'ya aykırılığı itirazında bulunmuş, fakat aynı kanunun 127 nci maddesinin Anayasa'ya aykırılığını ileri sürmemiştir. Mahkeme kararında 127 nci maddeye göre ceza verilemeyeceğinden bahsedilmesi bu maddeye itiraz edildiği anlamına gelmez. Bu sebeple itirazın 72 nci maddeye hasren incelenmesine, üyelerden Muhittin Gürün'ün, itirazın aynı zamanda İş Kanununun 127 nci maddesini de kapsadığı yolundaki muhalefetine karşı oyçokluğuyla karar verilmiştir. Yine dâva, grev olayına, ilişkin bulunmuş ve dâvaya bakmakta olan mahkemenin ancak o dâva sebebiyle uygulanacak kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vardığı takdirde itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvuracağı, Anayasa'nın 151 inci ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı kanunun 27 nci maddesinin 1 numaralı bendinde açıklanmış ve ortada bir lokavt olayı da olmadığından Mahkemece buna ilişkin

Esas No:1962/280
Karar No:1963/51

bir hükmün uygulanması bahis konusu bulunmamıştır. Bu bakımdan Anayasa'ya aykırılık iddiasının İş Kanununun 72 nci maddesinin grevi yasaklayan hükmüne hasredilmesi gerektiği oybirliği ile kararlaştırılmıştır.

İtiraz edilen 3008 sayılı İş Kanununun 72 nci maddesinde, (Grev ve lokavt yasaktır) denilmektedir.

Bu hükümle grev hakkı mutlak olarak yasak edildiğinden her ne suretle olursa olsun kullanılması önlenmiş bulunmaktadır. Halbuki 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 47 nci maddesinde (işçiler, iş verenlerle olan münasebetlerinde, iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacı ile toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler).

Grev hakkının kullanılması ve istisnaları ve işverenlerin hakları kanunla düzenlenir denilmektedir.

Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonunun, tasarının bu madde ile ilgili gerekçesinde; işçilerin grev hakkının, artık Anayasaya giren bir sosyal ve iktisadi hak olarak genel surette, kabul edildiği memleketimizde de gerek siyasi partiler, gerek basın ve ilim çevrelerinin grev hakkını prensip itibariyle, demokratik düzenin zorunlu kıldığı bir hak olarak tanıdıkları belirtilmektedir.

Anayasamızca grev hakkı genel surette ve prensip olarak kabul edilmiş ve ancak bazı kayıt ve şartlarla kullanılmasının düzenlenmesi ve istisnaları kanuna bırakılmıştır Anayasa'da mevcut grev hakkının düzenleyici bir kanun çıkıncaya kadar geçici bir zaman için kullanılmaması grevi mutlak surette yasaklayan İş Kanununun 72 nci maddesinin Anayasaya aykırılığını incelemeye engel olmaz. Grevi mutlak olarak yasaklayan ve itiraz konusu bulunan İş Kanununun 72 nci maddesinin grev hakkını kesin olarak kabul eden Anayasanın 47 nci maddesinin 1 inci fıkrasıyla bağdaşmadığı açıktır.

Bu sebeplerle İş Kanununun 72 nci maddesindeki grev yasağına ilişkin hükmünün iptali gerekir.

Sonuç : 3008 sayılı İş Kanununun 72 nci maddesinin grevi yasaklayan hükmünün iptaline ve iptal hükmünün Anayasanın 152 nci ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı Kanunun 50 nci maddelerinin 2 nci fıkraları uyarınca kararın verildiği günden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine ve Anayasanın 47 nci maddesiyle işçilere tanınan grev hakkının kullanılmasının bir kanunla düzenleneceğine ve grev yasağına ilişkin 3008 sayılı İş Kanununun 72 nci maddesi hükmünün iptal edilmiş olması, grev hakkının kayıtsız şartsız kullanılması manasına gelebileceğine göre yukarıda anılan 44 sayılı Kanunun 28 nci maddesinin 2 nci fıkrasının olayda uygulanmasına yer olmadığına 6/3/1963 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

Başkan
Sünuhi Arsan

Başkanvekili
Tevfik gerçeker

Üye
Rifat Göksu

Üye
İ. Hakkı Ülkmen

Üye
Lütfi Akadlı

Üye
İbrahim Senil

Üye
Salim Başol

Üye
Ahmet Akar

Üye Üye Üye Üye
Yekta Aytan Hakkı Ketenoğlu Ekrem Korkut Ahmet Akar

Üye Üye Üye
Muhittin Gürün Lütfi Ömerbaş Ekrem Tüzemen

MUHALEFET ŞERHİ

(*) İtirazda bulunan : Zeytinburnu Asliye Ceza Mahkemesi.

Konu : 3008 sayılı İş Kanununun grev hakkını yasak eden 72 nci maddesinin Anayasa'nın 47 nci maddesine aykırı olduğu.

Anayasanın (Temel haklar ve ödevler) kısmının (Sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler) başlıklı üçüncü bölümünde yer alan, 47 nci maddesinde (İşçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler).

Grev hakkının kullanılması ve istisnaları ve işverenlerin hakları kanunla düzenlenir.) denilmekte ve bu açık hüküm karşısında 3008 sayılı İş Kanununun 72 nci maddesindeki (Grev ve lokavt yasaktır) hükmünün Anayasaya aykırı olduğunu ifade etmek zaruri gibi görünür.

Ancak meselenin daha yakından tetkiki bu zahiri hükümden farklı bir neticeyi ortaya koymaktadır. Filhakika Anayasanın 47 nci maddesinin ilk fıkrası mutlak olarak (İşçiler, grev hakkına sahiptirler.) hükmünü koyarken, onu takip eden fıkroda (Kullanılmasının ve istisnalarının kanunla düzenleneceği) ifade edilmek suretiyle bu hakkın, istisnalarının belirtilmesi suretiyle, hudut ve şumulünün tâyinini ve ne suretle kullanılabilceğini bir kanunun tanzimine talik etmektedir. Binaenaleyh sözü geçen 47 nci maddenin tüm olarak ele alınması halinde maddede bahsi geçen kanun yürürlüğe konulmadıkça grev hakkının kullanılmasına imkân olmadığı, bir Anayasa hükmü olarak, tezahür eder.

Diğer taraftan Anayasanın geçici 7 nci maddesinin son fıkrasında (..... Bu Anayasa ile konulması emredilen diğer kanunlar da "Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısından başlayarak en geç iki yıl için de çıkarılır.) denilmekte olduğundan 47 nci madde ile çıkarılması emredilmiş bulunan kanunun yürürlüğe konulması için Anayasanın verdiği mühlet de henüz bitmemiş bulunmaktadır.

Binaenaleyh bahse konu iki senelik müddet dolmadıkça grev hakkı kullanılamaz. Bu cihet, izah edilen yukarı ki hükümlerden açıkça anlaşıldığı gibi esasen 47 nci maddenin Temsilciler Meclisinde müzakeresi sırasında bu konu tartışılmış ve sözü edilen kanunun yapılması için verilen iki senelik müddet içerisinde grev hakkının kullanılıp kullanılmayacağı Anayasa Komisyonundan

Esas No:1962/280
Karar No:1963/51

sorulmuş ve Komisyon adına, sözcüsü tarafından verilen cevapta, bu geçici devre de (Kanun hazırlanıncaya kadar) grev hakkının kullanılamıyacağı ve bu zaman zarfında bu hakkın sadece Anayasa'da kalacağı ve ancak ondan sonra fiilen gerçekleşebileceği ifade edilmiş ve madde bu müzakereler sonunda kabul edilmiştir. (Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi Cilt : 3 Sahife : 298 ve 300)

Bu durum karşısında, Anayasa ile kabul edilen iki senelik mühlet içinde olmak şartıyla, grevi tanzim edici kanun çıkıncaya kadar, 3008 sayılı İş Kanununun 72 nci maddesindeki grevi yasaklayan hükmün Anayasaya aykırı olduğunu iddia etmek mümkün bulunmamaktadır. Zira bizzat Anayasa, iki senelik mühlet içinde, grev hakkının kullanılması kanunla tanzim olununcaya kadar grevin yasak halinin devam etmesini derpiş ve kabul etmiş bulunmaktadır.

Netice olarak, halen iki senelik mühlet içinde bulunduğumuza ve Anayasa ile Öngörülen kanun da henüz yürürlüğe konulmamış olduğuna göre, İş Kanununun 72 nci maddesinin grev ile ilgili hükmünün, bugün için Anayasaya aykırı olmadığı düşüncesiyle karara muhalifim.

Üye

Muhittin Gürün

HUHALEFET ŞERHİ

Davada bahis konusu olan ve faillerinin cezalandırılması istenilen grev, bir sempati veya tesanüt grevidir.

334 sayılı Anayasa'nın 47 nci maddesiyle işçilere tanınan grev hakkı ise mutlak bir hak olmayıp işçilerin iş verenler ile münasebetlerinde iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla verilmiş bir haktır. Bu bakımdan dâvada uygulanacak bir kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı Anayasa'nın 151 ve Anayasa Mahkemesi Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı kanunun 27 nci maddeleri hükümlerinin şümulü içinde mütalâa ve kabul edilemez.

Öte yandan Anayasa'nın sözü geçen 47 nci maddesile tanınan grev hakkı mutlak ve sınırsız bir hak olmadığı gibi Anayasa ile de tamamiyle düzenlenmiş ve kullanılabilir bir hale gelmiş değildir. Anayasa vazı grev hakkının istisnalarının ve kullanma şeklinin tâyinini yasama organına bırakmış ve geçici 7 nci maddesiyle de bunun sağlanması için iki yıllık bir süre tâyin etmiştir. Bu süre henüz dolmamıştır. Ve çoğunluk kararıyla, İş Kanununun 72 nci maddesinin grevi yasaklayan hükmünün iptali hususunun yürürlüğe girmesi için tâyin edilen sürenin sonunda dahi bu müddet dolmuş olmayacaktır.

Grev hakkının istisnaları ve kullanma şekli kânunla düzenlenmeden ve bu hususta yasama organına verilen süre nihayetlenmeden İş Kanununun 72 nci maddesinin grevi yasaklayan hükmünün Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemez. Nitekim 47 nci maddenin Temsilciler Meclisinde müzakeresi sırasında Anayasa Komisyonu sözcüsü tarafından yapılan açıklamalarda grev hakkının istisnalarını ve kullanma şeklini düzenleyecek olan kanun konuluncaya kadar grev hakkının bahis konusu olamayacağı belirtilmiş ve bu hakkın mezkûr kanun konuluncaya kadar sadece Anayasa'da

Esas No:1962/280
Karar No:1963/51

kalabileceği açıklanmıştır. (Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi Cilt: 3 Birleşim : 46, 17/4/1961, Sa.: 300)

3008 sayılı İş Kanununun 72 nci maddesinin grevi yasaklayan hükmü iptal edilmekle aynı kanunun grevi tarif eden 73 üncü maddesiyle grev yasağına, riayetsizliği cezalandıran 127 nci maddesinin tatbik kabiliyeti kalmamaktadır. Halbuki bu maddelerde Anayasa'nın 47 nci maddesiyle tanınan grev hakkının şümulü dışında kalan sempati ve tesanüt grevleriyle siyasi grevler dahi bahis konusu edildiği ve cezalandırıldığı gibi âmme hizmeti kurumlarında çalışan işçilerin yapacakları grevler özel müesseselerde çalışan işçilerin yapacakları grevlerden daha ağır bir şekilde cezalandırılmış olmakla kanun koyucunun grev hususunda kamu sektörü ile özel sektör arasında bir ayrılık gözettiği aşikârdır. Çoğunluk kararı bu ayrılığı ortadan kaldırmakla hem Anayasa'nın öngörmediği tesanüt grevile siyasi grevi 47 nci maddenin şümulü içinde mütalâa etmekte hem de kamu sektöründe çalışan işçiler için kanun koyucunun belki de istisnalar arasına alacağı grev hakkını şimdiden Anayasa'ya uygun bir hak olarak zımnen kabul etmiş olmaktadır. Buda yasama organının peşinen bağlanması sonucunu doğurmaktadır.

Bu sebeplerle çoğunluk kararına muhalifiz.

Üye
İ. Hakkı Ketenoğlu

Üye
İ. Hakkı Ketenoğlu

HUHALEFET ŞERHİ

Anayasa, "Grev" hakkını "47" nci maddesinde "İşçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla grev hakkına sahiptirler. Grev hakkının kullanılması ve istisnaları ve iş verenlerin hakları kanunla düzenlenir." demek suretiyle, madde gerekçesinde de açıkça belirtildiği üzere, bazı kayıt ve şartlarla kabul etmiştir. Bu kayıt ve şartları gösterecek olan kanun Anayasa'nın geçici "7" nci maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısından başlayarak en geç iki yıl içinde çıkarılacaktır. Bū süre de daha nihayet bulmamıştır. Bu durumda 3008 sayılı İş Kanununun "Grev ve lokavt yasaktır" şeklinde yazılı bulunan "72" nci maddesinin "Grev yasaktır." hükmünü, henüz grev hakkı Anayasa'ya göre düzenlenmemiş ve bu düzenleme için Anayasa'nın koyduğu süre de geçmemiş olduğundan; Anayasa hükmüne aykırı görmek mümkün değildir. Temsilciler Meclisinde Anayasa'nın bu maddesine ilişkin müzakereler sırasında Komisyon sözcüsünün grev hakkının, kullanılma şekilleri ve istisnaları düzenleninceye kadar geçici bir devrede sadece Anayasa'da kalacağını ve ancak ondan sonra fiilen gerçekleştirilebileceğini bildiren açıklamaları da bunu teyit etmektedir. Bu sebeplerle itirazın reddi gerektiği kanısında bulunduğumuzdan çoğunluk kararına muhalifiz.

Başkan Vekili
Tevfik Gerçeker

Üye
Lütfi Akadlı

Üye
Celâlettin Kuralmen